

N:o 19.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkplats; gifven Stockholms slott den 10 december 1897.

Med åberopande af bilagda protokoll öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva:

att, sedan ett område af Åsele sockens kyrkplats, å handlingarna bilagd karta betecknad med litt. AB och C, utgörande 8,54 hektar, blifvit enligt plan, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande faststälts, fördeladt i tomter, samma område må, mot den afgäld till boställshafvaren, som med tagen hänsyn till det ändamål, hvartill det är ämnadt att användas, af skattläggningsmän föreslås och af Kongl. Maj:t, efter Åsele kommuns och öfriga vederbörandes hörande, godkännes, från den tidpunkt, som af Kongl. Maj:t bestämmes, för alltid till kommunen med full eganderätt öfverlätas för att åt enskilde till bebyggande enligt omförmälda plan upplåtas mot de vilkor kommunen kan finna skäligt bestämma, dock att nuvarande byggnadsinnehafvare — som ej skola vara förbundne att från byggnaderna aflytta förr än två år efter det jordområdet till församlingen upplåtits, och som, der så påkallas, skola, efter Kongl. Maj:ts befallningshafvandes bepröfvande, af församlingen erhålla skälig flyttningshjälp -- må tillösa sig de tomter, hvarå deras byggnader befinna sig, eller för deras förflyttning erhålla nödigt tomtutrymme utan högre afgift till kommunen än som, i förhållande till hela det till kommunen öfverlättna området, belöper sig på de andelar de deraf tillösa sig eller bekomma.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 december 1897.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON,
ANERSTEDT,
VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER.

Föredragande departementschefen, statsrådet Gilljam yttrade:

»I underdånig skrifvelse den 2 november 1894 hafva Åsele socknemän gjort framställning om försäljning och disposition af vissa delar af socknens kyrkplats.

Af handlingarna inhemtas, att vid en år 1805 verkstald afvittring 16 tunnland 5 kappland afsattes af prestgårdens i Åsele församling mark till plats för kyrkbyhus. Sedan en del af de å denna plats uppförda byggnader blifvit genom vådeld förstörd, medgaf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län genom utslag den 28 september 1853, att en söder om kyrkan belägen, å afvittringskartan öfver Åsele kyrkoherdeboställe med n:o 28 betecknad jordvidd om 18 tunnland 24 kappland finge, i stället

för den förut begagnade platsen, användas till uppförande af allmogens kyrkbyhus. Dervid bestämde Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, bland annat, att husen jemte stallen, der så erfordrades, skulle uppföras i den ordning med husrader, gator och gränder, som vore af synemännen föreslagen och å karta utmärkt, samt med iakttagande deraf, att hvarje böningshus, som ej finge innehålla mer än en våning, skulle hafva viss längd och bredd, att tomterna skulle af vederbörande kronobetjening utstakas å marken och förses med nummer å kartan, samt att intet hus finge uppföras, innan ansökning derom hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande gjorts och tillstånd dertill lemnats, på sätt kongl. brefvet den 6 maj 1817 föreskrefve.

Den ifrågavarande kyrkplatsen befans emellertid otillräcklig, och uti en af Eders Kongl. Maj:ts bemålde befallningshafvande den 16 juli 1862 till Kongl. Maj:t insänd skrift anhöllo Åsele socknemän med hänseende till angelägenheten af kyrkstadens vidare utvidgning för kommunens särskilda behof, att Kongl. Maj:t måtte tillåta, att den för behofvet erforderliga, af landtmätaren C. Th. Tidström den 17 september 1860 uppmätta och å karta lagda plats, innehållande 47 tunnland 29,3 kappland samt å kartan angifven inom linierna A, F, E, G, H, L, måtte få från Åsele pastorsboställe afsöndras för att till ofvan uppgifna ändamål användas. Dervid föreslogo socknemännen tillika, att, när blott 12 tunnland 12 kappland af sistnämnda egovidd enligt 1805 års afvittringskarta beräknats såsom duglig mark, men prestbordet genom kyrkplatsens förändrade läge återfått 8 tunnland 19,5 kappland duglig mark — hvarigenom prestgården i verkligheten endast komme att afstå 3 tunnland 25 kappland gagnelig jord — ett vederlag af 10 tunnland duglig jord af angränsande kronomark måtte vid blifvande afvittring i lappmarken prestbordet tilläggas. Utan att inlåta sig på sistnämnda förslag medgaf Kongl. Maj:t den 6 mars 1863 den begärda jordafsöndringen från pastorsbostället mot afgäld, som i behörig ordning i enlighet med kongl. förordningen den 19 december 1827 kunde varda den afsöndrade jorden åsatt, och hvilken afgäld borde af församlingen till kyrkoherdeboställets innehafvare årligen utgöras.

Emellertid hafva under tidernas lopp åtskilliga olagligheter egt rum med afseende å kyrkplatsens bebyggande. Föreskrifterna i kongl. brefvet den 6 maj 1817 angående tillstånd till kyrkbyhusens uppförande hafva ej åtlydts, och förutom kyrkbyhus hafva uppförts handelslägenheter, handtverkerier m. m. Sockenmännen hafva nu, under omförmälade af dessa missförhållanden, framhållit att, då desamma vore beroende på otillräcklig tillsyn å platsen af myndigheterna, det syntes hårdt att personer, som trott sig vara i sin fulla rätt, då de efter af länsmanen hållen syn uppfört

bostäder på kyrkplatsen, skulle derifrån vräkas, detta så mycket mera, som der boende handtverkare och handlande vore för socknemännen nyttiga och nödiga. Och hafva socknemännen, jemlikt beslut å kommunalstämma den 15 oktober 1894, hos Eders Kongl. Maj:t anhållit: att då de afsatta områdena vore mer än tillräckliga för behofvet af tomter för kyrkbyhus, socknemännen måtte berättigas att till handelsplats för framtiden, dels från nuvarande kyrkplatsen få afsöndra det under litt. AB å kartan utmärkta området, utgörande en areal af 6,05 hektar, dels ock det på samma karta med litt. C betecknade området, utgörande en areal af 2,49 hektar; att, sedan dessa områden blifvit enligt af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande godkänd plan reglerade och lagda i tomter, som kunde af viss man med full eganderätt förvärfvas, desamma finge användas till uppförande af byggnader, inrymmande handelslägenheter, handtverkerier m. m., som å en handelsplats kunde vara af nöden, samt att Eders Kongl. Maj:t tillika måtte bestämma, att de belopp, som genom försäljandet af tomter å handelsplatsen inflöte, skulle bilda en kassa, som borde användas för vidtagande af de åtgärder i snygghetens, ordningens och säkerhetens intresse, till hvilka de enskilda husgarne icke genom gällande eller blifvande föreskrifter vore förbundna.

Både Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och Eders Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium hafva i afgifna yttranden förordat den gjorda ansökningen. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, i anseende dertill att alla äldre handlingar rörande ifrågavarande område gått förlorade vid eldsvådan i Umeå 1888, icke kunde lemna närmare upplysningar angående platsens natur, hade genom besök å stället öfvertygat sig om behöfligheten af de föreslagna åtgärderna och ansåge, att genom bifall till ansökningen början kunde anses gjord till grundläggandet af en blifvande köping, hvarför läget och den kraftiga utvecklingen inom kommunen, hvars hufvudplats vore platsen kring kyrkan, bildade rätt stora förutsättningar. Kammarkollegium upplyser, att den årliga afgälden för hela afsöndringen af 47 tunnland 29,3 kappland, af hvilken endast en del för det ifrågavarande ändamålet skulle upplåtas, bestämts till 1 krona.

Jemväl domkapitlet i Hernösand äfvensom Åsele församlings kyrkostämma och boställshafvaren hafva förordat ansökningen.

Landtmäteristyrelsen har upplyst, att konceptet till den af Tidström upprättade, ofvan åberopade karta icke kunnat återfinnas, men, efter anställd kontrollräkning, å den vid ansökningshandlingarna fogade kartan, vitsordat, att det af Åsele byamän uppgifna arealinnehåll för hvardera af de områden, hvilkas afsöndring nu ifrågasättes, i det närmaste öfverensstämmer med dessa områdens areal enligt kartan.

Genom nådig remiss den 20 mars 1896 anbefaldes Eders Kongl. Maj:ts

befallningshafvande i Vesterbottens län att, efter Åsele församlings och öfrige vederbörandes hörande, inkomma med yttrande *dels* angående värdet af det område, som nu ifrågasattes att med utvidgad rätt till församlingen afträdas, *dels ock* rörande det ersättningsbelopp eller den jordrymd, församlingen kunde vara villig att såsom godtgörelse för förstnämnda område lemna, under vilkor att de personer, som nu med nyttjanderätt innehade delar af samma område, vid sådan rätt bibehölles samt berättigades att mot erläggande till församlingen af belopp, som bestämdes af gode män, valda i den ordning lag stadgade, vinna eganderätt till dessa delar af området.

Åsele församling, hvars yttrande Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande jemlikt berörda nådiga remiss infortrat, tillsatte en komité för utredande af hvad värde borde åsättas det område, som nu vore i fråga att till församlingen afträdas. Denna komité yttrar, att då socknen redan för all framtid blifvit tillerkänd nyttjanderätt till kyrkplatsen, torde fråga nu endast vara om den ersättning församlingen skäligen borde lemna för utbytande af nyttjanderätten till ifrågavarande område mot full eganderätt till detsamma. Då af det till afsöndring ifrågasatta området ej mindre än 2,695 hektar utgjordes af till odling odugliga myrar och 4,76 hektar af ytterst stenbunden och surländ skogsmark af sämsta slag, under det att endast 1,12 hektar vore odlingsbara, och då markens beskaffenhet nödvändiggjorde omfattande torrlägnings- samt stensprängnings- och schaktningensarbeten, innan den kunde till byggnadstomter användas, ansåg komitén, att värdet å marken ej kunde sättas högre än till 10 kronor per hektar eller för hela afsöndringen 85 kronor 73 öre.

Å kommunalstämma den 1 november 1896 uttalade Åsele socknemän, i enlighet med komiterades förslag, enhälligt den åsigt, att förvärfvandet af utvidgad rätt till det område, som blifvit föreslaget att från kyrkplatsen afsöndras, och hvartill församlingen redan för all framtid egde nyttjanderätt, ej kunde uppskattas till mera än 85 kronor 73 öre. Samtidigt beslöt stämman hemställa, att de personer, som nu med nyttjanderätt innehade tomter å ifrågavarande område, skulle tillerkännas följande förmåner:

1) rätt att nyttja nu innehafvande tomter under 40 år mot redan bestämda tomtören;

2) företrädesrätt att mot erläggande till församlingen af belopp, som bestämdes af gode män, valda i den ordning lag stadgade, vinna eganderätt till nu innehafvande tomter, dock under förutsättning att dessa tomter vid en blifvande reglering bibehölles till sin nuvarande omfattning; samt

3) rätt att, om de ej vore villiga, på sätt i föregående punkt omför-

mäldes, inlösa nu innehafvande tomter eller om dessa ej vid regleringen kunde bibehållas, erhålla tomter sig anvisade inom det till kyrkplats bibehållna området.

I sitt på grund af omförmälda nådiga remiss afgifna yttrande förklarar sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, med hänsyn till församlingens besittningsrätt till ifrågavarande mark och densammas beskaffenhet, i likhet med de af Åsele kommunalstämma utsedde komiterade anse ersättningen för densamma böra utgå i penningar och den erbjudna summan, 85 kronor 73 öre, vara tillräcklig. Beträffande de af församlingen föreslagna förmaner för nuvarande tomtinnehafvare yttrar Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande — som redan förut framhållit, hurusom med nämnda framställning afsetts, att ifrågavarande område skulle, jemlikt af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande fastställd plan, regleras och läggas i tomter samt derefter till enskilda med full eganderätt försäljas i ändamål att användas till uppförande af byggnader för inrymmande af handelslägenheter, handtverkerier m. m., som å en handelsplats kunde vara af nöden — att det syntes ligga i sakens natur, att platsens utläggning till gator och ordnande med torg m. m. enligt fastställd plan vore ett oeftergifligt vilkor för platsens upplåtande till dermed afsedt ändamål. Ett godkännande af de utaf kommunalstämman uppställda anspråken skulle om icke omöjliggöra så åtminstone för oskäligt lång tid förhindra genomförandet af en eventuel regleringsplan för området, hvarigenom detsammas upplåtelse till handelsplats äfven komme att fördröjas. Ett medgifvande af de utaf kommunalstämman uppställda förmaner för de nuvarande tomtinnehafvarne borde väl förutsätta en deras obestriddliga besittningsrätt till deras tomter. Detta vore dock icke förhållandet. I ansökningen hade sökandena uppgifvit, att vid kyrkplatsens bebyggande åtskilliga olagligheter egt rum, ity att dels, tvärtemot gällande stadganden, handelslägenheter, handtverkerier m. m. blifvit i kyrkstaden inrymda, dels kyrkbyhusen icke blifvit uppförda i enlighet med de af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelade bestämmelser. Dessutom hade genom den undersökning, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom kronobetjeningen låtit i detta hänseende verkställa, blifvit utrönt, att högst få, om ens någon, af de nuvarande tomtinnehafvarne kunnat visa nyttjanderätt än mindre eganderätt till tomterna.

Vid detta förhållande och då de å ifrågavarande område uppförda byggnaderna, utom det att de, enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade sig bekant, befunde sig i ett mycket bristfälligt skick, jemväl vore af enkel beskaffenhet och inredning, så att deras bortflyttande egentligen icke blefve förenadt med någon nämnvärd kostnad, hemstälde Eders Kongl.

Maj:ts befallningshafvande, att de af kommunalstämman uppställda villkoren för det föreslagna områdets förvärfvande af socknen icke måtte vinna nådigt afseende.

Men som väl billighet torde kräfva, att nuvarande tomtinnehafvare lemnades något rådrum, inom hvilket tomterna skulle afträdas och afrödjas samt byggnaderna bortflyttas, ville Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslå, att föreskrift i sådant afseende meddelades, och att berörda tidpunkt fastställdes till fem år efter det Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut om områdets upplåtelse till handelsplats blifvit vederbörande kungjordt genom kronobetjeningens i orten försorg; hvarförutom och då de personer, som för närvarande besutte delar af nämnda område, skäligen borde tillerkännas någon flyttningshjälp, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställde om nådigt bemyndigande att, efter pröfning af omständigheterna, i hvarje fall förordna om utbetalning af flyttningshjälp att utgå af de medel, som inlöfte genom tomtplatsers försäljning.

Eders Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium, som derefter genom nådig remiss anbefalts att i ärendet afgifva förnyadt underdånigt utlåtande, har i sådant afseende anført, att det område af kyrkplatsen, som nu vore ifrågasatt att med utvidgad rätt öfverlätas till kommunen, väl icke syntes hafva uppskattats till sitt verkliga värde, men då kommunen redan hade en tryggad besittningsrätt till samma område och genom dettas upplåtande på föreslaget sätt samhällets förkofran skulle främjas, ansåge kollegium att vid den gjorda uppskattningen finge bero, helst, på sätt framginge af nådiga brefvet den 20 maj 1892 angående upplåtelse af kronomark till Arvidsjaurs och Gellivare kommuner, dessa kommuner vid förvärfvandet af eganderätt till ganska afsevärda områden kronojord för samma ändamål, som afsåges med Åsele socknemäns ansökning, fått sig ålagdt att utgöra endast en obetydlig ränta. För öfrigt instämde kollegium i hvad Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anført och hemställt, med tillägg dock, att egare af sådana redan å förenämnda område uppförda byggnader, hvilkas bortflyttande icke af den blifvande regleringsplanen påfordrades, måtte vara berättigade att bibehållas vid nödigt tomtutrymme mot den löseskilling, som, derest öfverenskommelse om beloppet ej kunde mellan vederbörande träffas, blefve bestämd af gode män, valde i den ordning lagstadgade.

På grund af hvad i frågan sålunda förekommit, hemställer jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att, sedan det ifrågavarande jordområdet, å kartan betecknadt med litt. AB och C, utgörande 8,54 hektar, blifvit enligt plan, som af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande faststälts, fördeladt i tomter, samma område må, mot

den afgäld till boställshafvaren, som med tagen hänsyn till det ändamål, hvartill det är ämnadt att användas, af skattläggningsmän föreslås och af Eders Kongl. Maj:t, efter Åsele kommuns och öfriga vederbörandes hörande, godkännes, från den tidpunkt, som af Eders Kongl. Maj:t bestämmes, för alltid till kommunen med full eganderätt öfverlåtas för att åt enskilde till bebyggande enligt omförmälda plan upplåtas mot de vilkor kommunen kan finna skäligt bestämma, dock att nuvarande byggnadsinnehafvare — som ej skola vara förbundne att från byggnaderna afflytta förr än två år efter det jordområdet till församlingen upplåtits, och som, der så påkallas, skola, efter Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes bepröfvande, af församlingen erhålla skälig flyttningshjälp — må tillösa sig de tomter, hvarå deras byggnader befinna sig, eller för deras förflyttning erhålla nödigt tomtutrymme utan högre afgift till kommunen än som i förhållande till hela det till kommunen öfverlåtna området, belöper sig på de andelar de deraf tillösa sig eller bekomma.»

I hvad föredragande departementschefen anfört och hemställt förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet sålunda i underdånighet hemställt behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan litt. C. till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Gustaf Norström.